

**Javni arhitektonski
natječaji – Budućnost**

**Prostorna
agenda**

DANI ARHITEKATA

**Restart – povratak
ishodištima za novi početak**

2021

**Prostor i gradnja
– vrijeme za novi
zakonodavni okvir**

**Standardi kvalitete
arhitektonskih usluga
/ BIM i digitalna
transformacija
arhitektonskih usluga**

KRAJOBRAZNE VRIJEDNOSTI I POTENCIJALI KAO POLAZIŠTE ZA RAZVOJ ODRŽIVIH RURALNIH PROSTORA

Primjer krajobraza Sesevetskog prigorja – kontakt urbanog i ruralnog

Marijo Spajić, mag. ing. prosp. arch.
mr.sc. Miroslav Kovač, dipl. ing. agr.

KRAJOBRAZ UGODAN ZA ŽIVOT

Zvučno i na prvi pogled daleko, ali vrlo blisko našim nastojanjima, nadama i vjeri da se treba i može pokrenuti inicijativa:

- Interdisciplinarnog djelovanja u prostoru
- Prema paradigmi „velike slike”
- Uz vjerodostojnost ideje

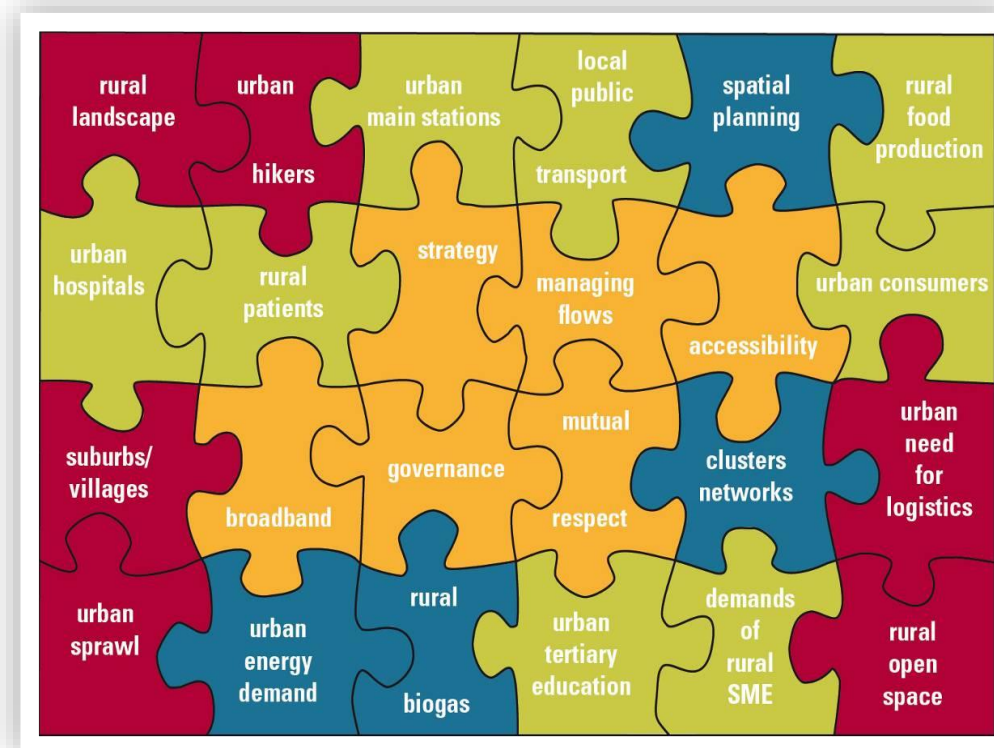
Od nas se traži rezultat:

Gdje? Što? Metodologija? Kako? Kada? Tko?

KOMPLEKSNOST STRUKTURE PROSTORA

Zahtjeva:

- 1) Jasnu dugoročnu strategiju,
- 2) Praktična znanja i timove
- 3) Metodološki pristup
- 4) Motivirane sudionike (povjerenje)
- 5) Financiranje
- 6) Upravljanje
- 7) Političku podršku
- 8) Vrijeme

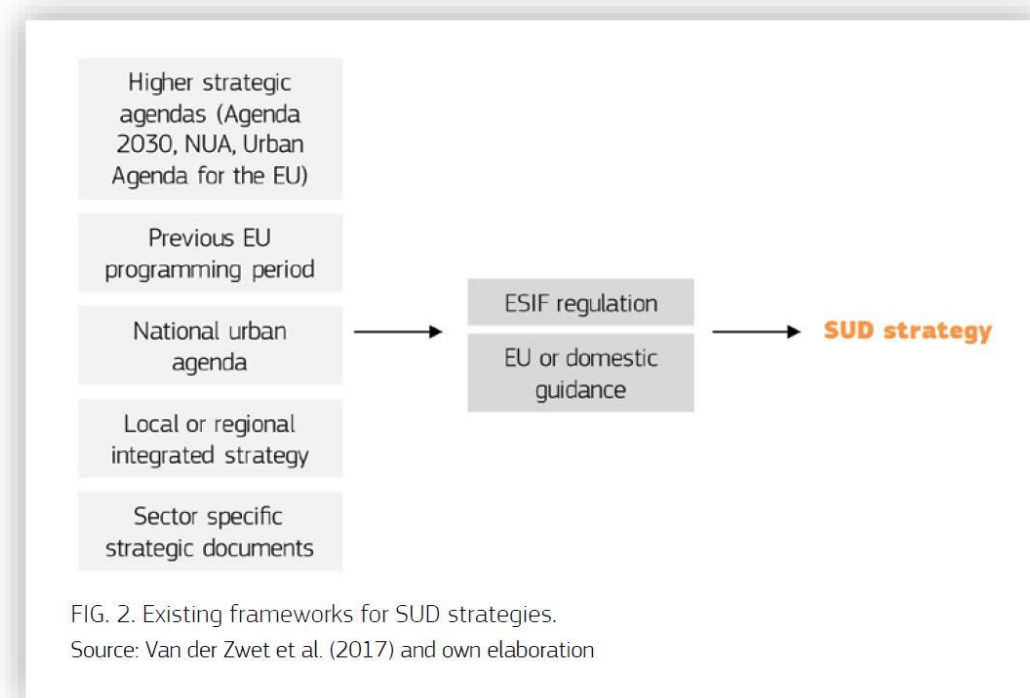

ODRŽIVI URBANI RAZVOJ

„Urbana dimenzija politike EU stavlja **sve veći** naglasak na povezanost grada i sela.

Urbana agenda za EU prepoznaje potrebu rješavanja urbanih izazova u širem kontekstu, **uključujući urbano-ruralne veze** i suradnju unutar funkcionalnih područja”.

Izvor: Handbook of sustainable urban development strategies, Publications Office of the European Union, Luxemburg, 2020

Brojne mreže URBACT izričito su obradile urbano-ruralna pitanja (NeT-TOPIC, CityRegion.Net, LUMASEC, Održiva hrana u urbanim zajednicama, Dijeta za zeleni planet, AGRI-URBAN), uvodeći temu u dnevni red održivog urbanog razvoja Europskih gradova.

„U našim ruralnim područjima živi više od 50% Europljana. Oni su tkivo našeg društva i srce našeg gospodarstva. Raznolikost krajobraza, kulture i baštine su najznačajnija i najupečatljivija obilježja Europe. Oni su srž našeg identiteta i naš gospodarski potencijal. Cijenit ćemo i očuvati naša ruralna područja i ulagati u njihovu budućnost.”

Ursula von der Leyen

„POLITICAL GUIDELINES FOR THE NEXT
EUROPEAN COMMISSION 2019-2024”

Vizija (nadopuna viziji urbanog razvoja)

Izvor: *Svenske Dagbladet Brännpunkt*, 2013. debatna stranica – *Christel Gustafsson* - ruralni strateg i *Magnus Ljung* državni savjetnik za poljoprivredu

Vizije rasta gradova moraju se kompletirati s vizijama održivog razvitka sela.

Rastući gradovi vrše pritisak na selo

„Danas su tokovi resursa jednosmjerni, iz sela u grad.
To je neravnoteža koja uzrokuje probleme i gradu i zemlji.”

Uključiti selo u buduće vizije

„Ne može grad bez sela, pogotovo ne sada kad prelazimo
na **biološki baziranu ekonomiju.**”

Međusobna ovisnost mora se jasno iskazati. Jasniji ugovori omogućit će selu da bude plaćeno za svoje isporuke i otvoriti prostor za nove poslovne ideje i nova zaposlenja.

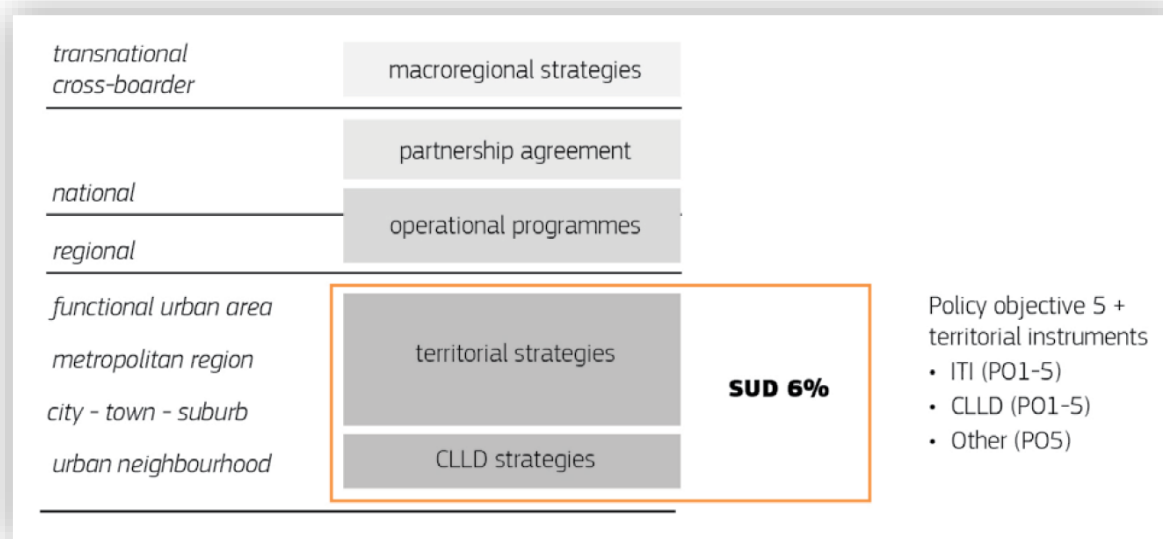
URBANO-RURALNA TERITORIJSKA INTEGRACIJA

Prostor za intervencije, aktivnost i koheziju

Intervencije i aktivnosti se mogu baviti:

- **gospodarskim razvojem i inovacijama** (npr. mala i srednja poduzeća, transfer tehnologije, ICT rješenja, prehrambeni sustav, zelena ekonomija, kulturna i kreativna industrija),
- **pružanjem usluga i javnom infrastrukturuom** (npr. obrazovanje, osposobljavanje, socijalne usluge u zdravstvu i starenju, socijalne inovacije, mobilnost),
- **održivo upravljanje prirodnim i kulturnim potencijalima** (npr. upravljanje vodama, obnovljivi izvori energije, energetska učinkovitost, klimatske promjene, prevencija rizika, prirodna i kulturna područja).

Integrirani teritorijalni razvoj kako je zamišljen u nacrtima propisa 2021.-2027.

Izvor: Handbook of sustainable urban development strategies, Publications Office of the European Union, Luxemburg, 2020.

*CLLD – Community-Led Local Development

*ITI – Integrated Territorial Investments

Urbano-ruralne veze

(3. metodološki koncept) POTREBE, IZAZOVI, MOGUĆOSTI, KOHEZIJA

INTEGRACIJA U GRADSKU RAZVOJNU POLITIKU

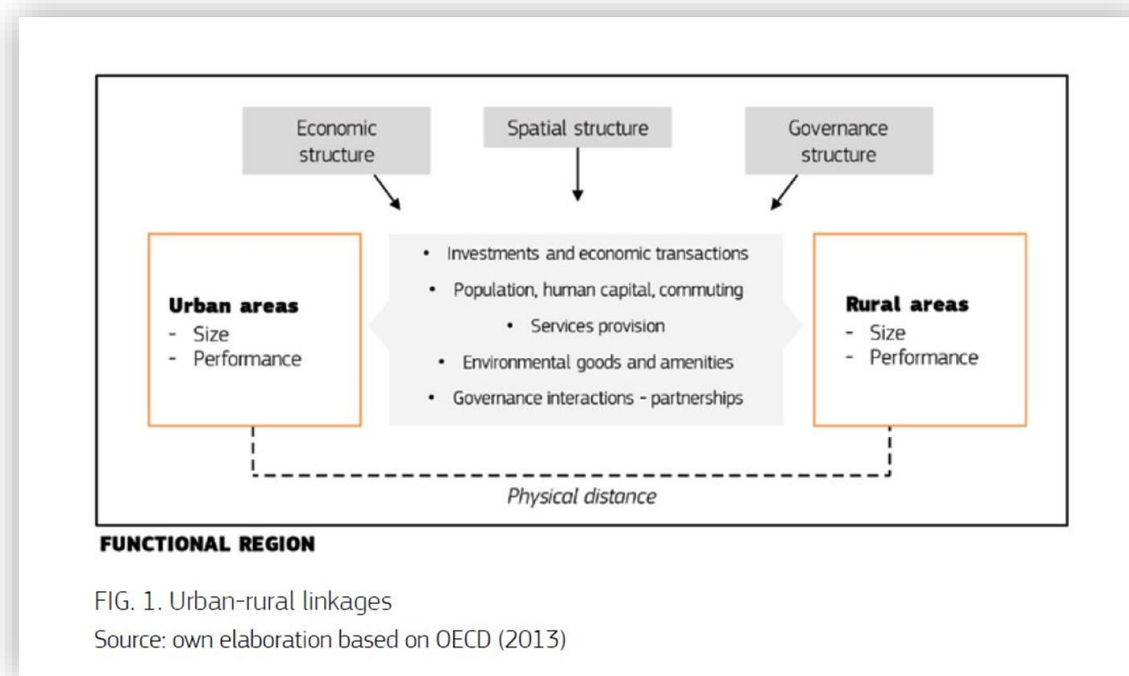
- Metodološke odluke (op.a. „Program razvoja Sesevetskog prigorja” – u nastavku)
- Političke odluke (politički smjer i načini vođenja)

Urbano - ruralne veze partnerstvo (savezništvo)

European Regional and Development Fund (ERDF)
European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD)

Odgovoriti na pitanja:

- Koji oblici upravljanja mogu ojačati urbano-ruralno područje veze?
- Kako promovirati urbano-ruralne veze u gradskoj strategiji?
- Kako se nositi s heterogenim prioritetima za urbano i ruralno područja unutar iste strategije?

Izvor: Handbook of sustainable urban development strategies, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020.

(Westlund, 2017.)

S jedne strane, funkcionalne regije su narasle, integrirajući manje gradove i krajeve koji su dio zone putovanja na posao, većih gradova.

S druge strane, periferna ruralna područja i manji gradovi ostali su izvan rastućih polova, gubeći stanovništvo i nedostajući ljudski kapital, tako da ekonomija znanja ondje teško može rasti.

Tradicionalna podvojenost grad-selo je nestala, ali **međuviznost i međupovezanost** je **postala čak i važnija**.

FUNKCIONALNE VEZE (*npr. povezujući poljoprivredno proizvodne površine prema gradskom tržištu*).

Urban-rural Gothenburg (2017. – 2019.)

primjer iz prakse

https://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/Sweden/urban-rural-areas-in-göteborg-sweden-creates-new-green-businesses

- **Cilj 'Urban Rural Gothenburg'** je stvoriti poboljšane uvjete za zelene inovacije i razvoj zelenog poslovanja između grada i sela kroz nove pristupe s niskim udjelom ugljika u lokalnom razvoju, s posebnim naglaskom **na hranu**, logistiku, turizam i **ekološki poslovni model**.
- **Preciznije**, projekt je prvenstveno usmjeren **na održivi prehrambeni sustav** u gradskoj regiji, koji obuhvaća **čitav lanac opskrbe** od proizvodnje hrane do potrošnje, i istražuje domene poput sigurnosti hrane, pristupačnosti hrane i pristupa hrani. Inicijative **odozdo prema gore** podržane su suradnjom između grada, poslovnog sektora, civilnog društva, akademske zajednice i samih stanovnika.
- **Primjer** aktivnosti provedenih pomoću mjere SUD je novi Centar za razvoj i znanje za mala i srednja poduzeća i civilno društvo **smješten na farmi u vlasništvu grada**. Centrom upravljaju zajedno s regijom Vestra Götaland, koja je također odgovorna za prirodno i kulturno naslijeđe i poljoprivredni fakultet. **Još jedan rezultat projekta** je da se lokalno proizvedena hrana sada poslužuje u općinskim predškolskim ustanovama. **Lokalno proizvedena hrana** jedna je od općinskih ekoloških ciljeva. Projekt je također rezultirao nacrtom **općinske Strategije za hranu** s ciljevima i pokazateljima.

GRAD ZAGREB

2/3 prostora grada je suburbani i ruralni prostor

Sesvetsko prigorje

primjer u prostoru Grada u kojem se dogodila i događa
dekompozicija kulturnih krajobraza

socijalne, gospodarske i demografske komponente prostora

UPORIŠTA

1. Rezolucija Ujedinjenih naroda; **2030 Agenda** , UN, 25.09.2015.
2. **EU Zeleni plan**, EU komisija, 11.12.2019.
3. **Europa na djelu: oporavak i priprema za sljedeću generaciju**, EU komisija, 27.05.2020.
4. **Novi Europski Bauhaus**, EU Komisija, 2021.
5. **Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine**, 11.2.2021.
6. **Nacionalni plan otpornosti i oporavka od 2021. – 2026.**, Vlada RH, srpanj 2021.
7. **Razvojna strategija Grada Zagreba za razdoblje do 2020.**, Grad Zagreb, 28. rujna 2017.
8. **Strategija razvoja urbane aglomeracije Zagreb za razdoblje do 2020**, prosinac 2017.
9. **Prostorni identitet suburbanih i ruralnih naselja Grada Zagreba**, Grad Zagreb, 2018.
10. **Analiza i vrednovanje razvojnih potencijala i ograničenja suburbanog i ruralnog područja Grada Zagreba**, Grad Zagreb, 2015.
11. **Unapređenja agrikulturnih prigrorskih krajobrazu Grada Zagreba u svrhu održivog ruralnog razvoja, Unapređenje dostupnosti, te biološke i krajobrazne raznolikosti u agrikulturnom krajobrazu Sesevskog prigorja**“, Grad Zagreb, Ured za poljoprivredu i šumarstvo, 2013.
12. **Strategija Zelene infrastrukture Grada Zagreba**, Grad Zagreb, Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode, 2017. *
13. **Polazišta projekta Zelene i plave Sesvete**, Grad Zagreb, Udruga Zelene i plave Sesvete, 2016.

Unapređenje agrikulturnih prigorskih krajobraza u svrhu održivog ruralnog razvoja

Unapređenje dostupnosti te biološke i krajobrazne raznolikosti
u agrikulturnom krajobrazu Sesevetskog prigorja

SESEVETE

strateški plan zelene infrastrukture

Literatura: „Unapređenja agrikulturnih prigorskih krajobraza Grada Zagreba u svrhu održivog ruralnog razvoja - Unapređenje dostupnosti, te biološke i krajobrazne raznolikosti u agrikulturnom krajobrazu Sesevetskog prigorja“, Marijan Bužan, Robert Duić, Grad Zagreb, Ured za poljoprivredu i šumarstvo, 2013.

PROSINAC, 2013.

URED OVLAŠTENOG KRAJOBRAZNOG ARHITEKTA- ROBERT DUIĆ, Zagreb
OIKON d.o.o, Zagreb
VIRIDO d.o.o, Zagreb

UNAPRJEĐENJE AGRIKULTURNIH
KRAJOBRAZA SESVETSKOG PRIGORJA
U SVRHU ODRŽIVOG RAZVOJA

UNAPRJEĐENJE DOSTUPNOSTI
TE BIOLOŠKE I KRAJOBRAZNE RAZNOLIKOSTI
U AGRIKULTURNOM KRAJOBRAZU
SESVETSKOG PRIGORJA

GRAD ZAGREB
Trg Stjepana Radića 1, 10 000 Zagreb

UNAPRJEĐENJE AGRIKULTURNIH PRIGORSKIH KRAJOBRAZA
GRADA ZAGREBA U SVRHU ODRŽIVOG RURALNOG RAZVOJA-
UNAPRJEĐENJE DOSTUPNOSTI TE BIOLOŠKE I KRAJOBRAZNE
RAZNOLIKOSTI U AGRIKULTURNOM KRAJOBRAZU SESVETSKOG
PRIGORJA

ZAJEDNICA PONUDITELJA

URED OVLAŠTENOG KRAJOBRAZNOG ARHITEKTA - ROBERT DUIĆ
Stjepana Ljubića Vojvode 26, 10 000 Zagreb
OIKON d.o.o.
Trg senjskih uskoka 1-2, 10 020 Zagreb
Virido d.o.o. za krajobraznu arhitekturu
Stjepana Ljubića Vojvode 26, 10 000 Zagreb

85 / 2013

MARIJAN BUŽAN, ovl. kraj. arh
ROBERT DUIĆ, ovl. kraj. arh

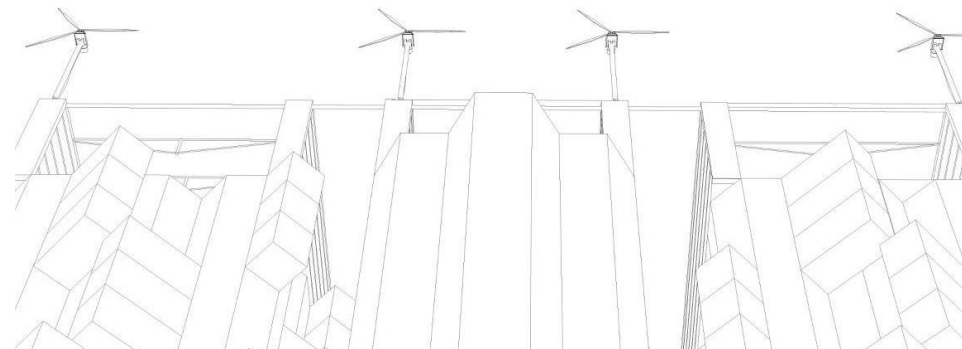
MARIJAN BUŽAN, ovl. kraj. arh

MARIJAN BUŽAN, ovl. kraj. arh
ROBERT DUIĆ, ovl. kraj. arh
dr. sc. VLADIMIR KUŠAN, dipl. ing. šum.
MAJA TOMLJENOVIC, mag. ing. kraj. arh
MILOVAN HINIĆ, stud. / aps. kraj. arh

PROSINAC, 2013.

ROBERT DUIĆ, ovl. kraj. arh.

P O L A Z I Š T A   P R O J E K T A   Z E L E N E   I   P L A V E   S E S V E T E

PLATFORME ZA RAZVOJ
SESVETA

Prijedlozi uređenja gradske četvrti Sesvete

ze|ene
i plave
Sesvete

*Razgradnja / dekompozicija svih kompleksnih kulturnih krajobraza **povezana je** s postupnim nestankom jedne ili svih u crtežu navedenih aktivnosti u prostoru.*

*Uvjetuje to i **promjene** u nizu*

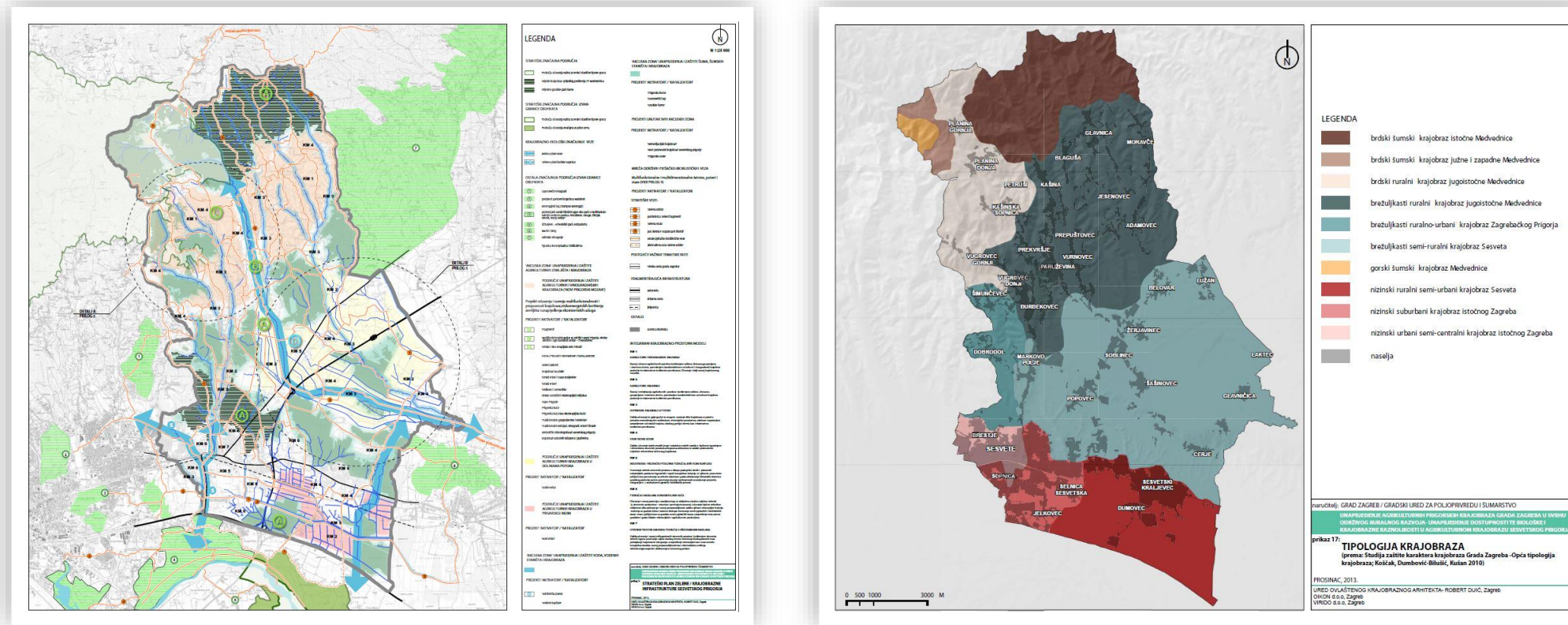
osnovnih funkcija ljudskog života

(Ruppert, Schaffer, Maier, Paesler, 1977.):

slučaj je to i Sesevskog prigorja

Strateški plan zelene / krajobrazne infrastrukture Sesevetskog prigorja

KRAJOBRAZNE VRIJEDNOSTI I POTENCIJALI KAO POLAZIŠTE ZA RAZVOJ ODRŽIVIH RURALNIH PROSTORA
 Primjer krajobraza Sesevetskog prigorja

MIROSLAV KOVAČ
 MARIJO SPAJČIĆ
 zelene
 i plave
 Sesevete

Strateški ciljevi programa

- Zaustaviti devastaciju i eroziju prostora (socijalnu – gospodarsku – demografsku);
  - potaknuti funkcionalno korištenje zemljišta
- Funkcionalno povezivanje staništa u cilju smanjivanja fragmentiranosti krajobraza;
- Funkcionalna teritorijalna povezanost;
- Zaštita, očuvanje i unaprjeđenje okoliša;
- Oblikovanje i osiguravanje kvalitetnog održivog razvoja;
- Diverzifikacija zapošljavanja.

Opći projektni ciljevi programa

- Obnavljanje urbano-ruralnih odnosa koji naglašavaju održivost i kvalitetu života;
- Očuvanje i unapređenje korištenja agrikulturnih potencijala – prostora, osmišljavanjem novih oblika korištenja
- Zaštita i unaprjeđenje krajobrazno-ekološke funkcije i biološke vrijednosti staništa;
- Nisko ugljično i zeleno gospodarenje;
- Uključivanje domicilnog stanovništva, vlasnika zemljišta i ostalih dionika u razvoj i upravljanje agrikulturno resursnim područjem, odnosno, agrikulturnim krajobrazima
- Oblikovanje nove prepoznatljivosti područja - veća vidljivost
- Oblikovanje mreže održivih veza u cilju povezivanja ključnih i zanimljivih destinacijskih točaka i područja.

Predloženim projektima iz programa potiče se razvoj suodnosa tri osnovna tipa krajobraza u jedinstvenom sustavu:

- Uzgojno-proizvodni krajobrazi
- Zaštitni krajobrazi
- Doživljajni krajobrazi

A) Unapređenje i zaštita AGRIKULTURNIH ZEMLJIŠTA I KRAJOBRAZA

Zaštita vinogradarskih krajobraza - NOVI PRIGORSKI MOZAIK

Zaštita agrikulturnih krajobraza u DOLINAMA POTOKA

B) Unapređenje i zaštita ŠUMA, ŠUMSKIH ZEMLJIŠTA I KRAJOBRAZA

C) Unapređenje i zaštita VODA, VODENIH STANIŠTA I KRAJOBRAZA

D) MREŽA ODRŽIVIH MREŽA

E) PROJEKTI UNUTAR AKCIJSKIH ZONA

POTENCIJALNI PROJEKTI PROGRAMA RAZVOJA

„AKTIVATORI / KATALIZATORI“

POPIS

predloženih PROJEKATA aktivatora
(40 –tak predloženih u Programu razvoja)

PROJEKTNE SKUPINE / AKTIVATORI
Sesvetsko prigorje - prijedlozi

Unapređenje i zaštita AGRIKULTURNIH ZEMLJIŠTA I KRAJOBRAZA

Zaštita vinogradarskih krajobraza - NOVI PRIGORSKI MOZAIK

- ZELENI LABIRINT** – unapređenje i poboljšanje mreže gospodarskih putova. Višenamjensko korištenje postojećih infrastrukturnih putova. Sigurna, efikasna i ugodna komunikacija prostorom svih korisnika (domicilnih – gospodarska namjena i turistička).
- VINSKO I EKO TERAPIJSKO SELO PETRUŠI** – model živog/pametnog sela (PILOT projekt cjelovitog koncepta uređenja funkcionalnog životnog prostora Sesvetskog prigorja – mikrookolija). ENERGETSKI učinkovito selo (instalacija i uporaba obnovljivih izvora energije).
- KRAJOBRAZI ZA PČELE** – umrežavanje OPG (organizacijski snažnije). Širenje floralnih elemenata za opstanak pčela i njihovih zajednica, ali i snaženje funkcije pčela u oprašivanju usjeva, voća i povrća. Zapošljavanje. Domicilni ljekoviti proizvodi.
- VIDIKOVCI I ODMORIŠTA** – cjeloviti odlovljivi i povećanje dostupnosti područja. Upoznavanje i korištenje s ostalim (i gospodarskim) potencijalima prostora. Edukacija. *Put lipo* i projekt zaštite istih kao segmenta (polazišna ili ciljana točka). Bolja vidljivost prostora.

Zaštita agrikulturnih krajobraza u DOLINAMA POTOKA

- DOLINA VRBA** – afirmacija vrbe. Nizinsko uzgojno proizvodno područje. Proizvodnja kisika i smanjenje CO2. Unapređenje lokalne i važne kapilarne mreže putova i livada. Novo zapošljavanje. Proizvodnja hrane. Spojnica sa projektima aktivatorima NOVI VRBICI i ZELENI LABIRINT.

STARO PRIGORJE (izdvojen – cjeloviti projekt)

- Usmerenje na očuvanje, obnovu, osiguranje vidljivosti očuvanih tradicionalnih stambenih ili stambeno-gospodarskih cjelina, građevina, tradicionalni voćnjaka, vinograda, livada, pašnjaka, vrtova, uz povratak gospodarski važnih domaćih životinja u tradicionalni agrikulturni prostor. U sklopu ove inicijative predviđa se i prezentacija starih ekoloških, medicinskih i prehrambenih znanja regije. Potencijalna zapošljavanja:
  - „Retroaktivni kući“** – projekt disperznog muzeja tradicijske gradnje, mjesto prodaje domaćih proizvoda i povremenog smještaja gostiju (dispersni turistički smještaj)
  - „Eko-terapijsko selo“** – projekta razvoja integrativne medicine kroz je u cilnosti moguće umrežiti u zdravstveno-turističku ponudu grada i regije, a posebno u kombinaciji s aquaparkom Adamovac. Projekt se vidi i kao dio projekta „Eko-terapijskog sela Petruši“
  - „Tradicionalno gospodarstvo i vodenište“** – očuvana stara gospodarstva i vodenište imaju potencijal uključivanja u disperzni muzej tradicijske gradnje i agrikulturne, te kao mjesto točkaste ekološke i okolišne edukacije.
  - „Tradicionalni voćnjaci, vinogradi, vrtovi, livade i pašnjaci“** – unapređenje i očuvanje još postojećih vrijednih linearnih, točkastih i plosnatih komponenti kulturnog krajobraza Sesvetskog prigorja (drevni voćki, stari vinogradi i voćnjaci i pojedinačni prisjecima, korisi vrtovi, pašnjačke pozicije i korisne livade u simbiozi sa uzgojem domaćih životinja.)
  - „Simbolički mikrozaplozi Sesvetskog prigorja“** – unapređenje i sprečavanje dalje vizualne defrakcije mikrozaplozičkih starih komunikacijskih mikro-širova Prigorja.
  - „Krajobrazni sakralnih sklopova i građevina“** – revitalizacija i unapređenje slike starih orijentacijskih točaka Prigorja te sprečavanje njihove dalje defrakcije.

Priprema: radni materijal za odabir prioritarnih projekata 12.05.2021., Grad Zagreb, GUPiS, Miroslov Kovač - viši stručni savjetnik pročelnika „unapređenje očuvanih i obnovu i osiguranje vidljivosti očuvanih tradicionalnih stambenih ili stambeno-gospodarskih cjelina, građevina, tradicionalni voćnjaka, vinograda, livada, pašnjaka, vrtova, uz povratak gospodarski važnih domaćih životinja u tradicionalni agrikulturni prostor. U sklopu ove inicijative predviđa se i prezentacija starih ekoloških, medicinskih i prehrambenih znanja regije. Potencijalna zapošljavanja.“
Grad Zagreb – Gradski ured za poljoprivredu i šumarstvo, 2015.

KRAJOBRAZA

razov („NOVI“ park Maksimir), vrijednosti šumskog prostora sa e. Polazište i poveznica sa ostalim planiraju odvijati u prostoru izvodnje (sadnice), rekreacije i kulture, bio raznolikosti i zaštite im rubu gradske četvrti.

KE ŠUME – projekti ciljuju na što očuvanja samoraznih i ih rubova i zaštitnih zona te de opravdano.

KRAJOBRAZA

ina pažnja povetila bi se razvoju na regulacije voda, kao i ostalim lo, obrada korita kontekstualno

PRIGORJA – unos novih i logija u agrikulturnom prostoru rascjepkanoost zemljišnih čestica), prerađivačkim pogonima (obrti, jednost u prostoru koja se ogleda lenje) čovjeka, njegove obitelji i identiteta prostora snažiti mu je infrastrukture.

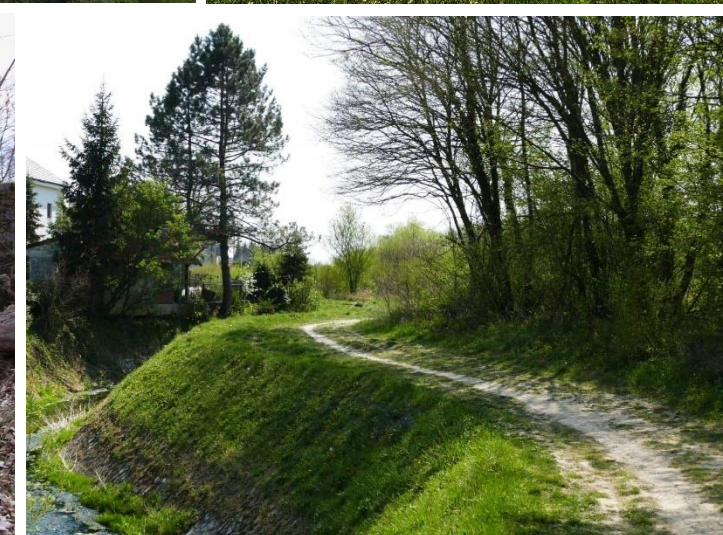
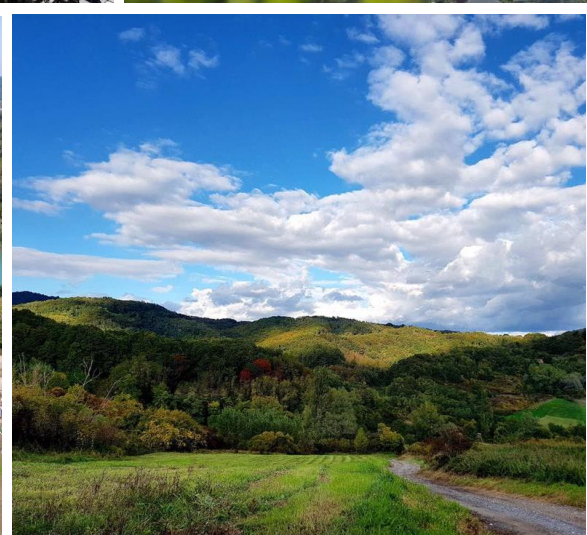
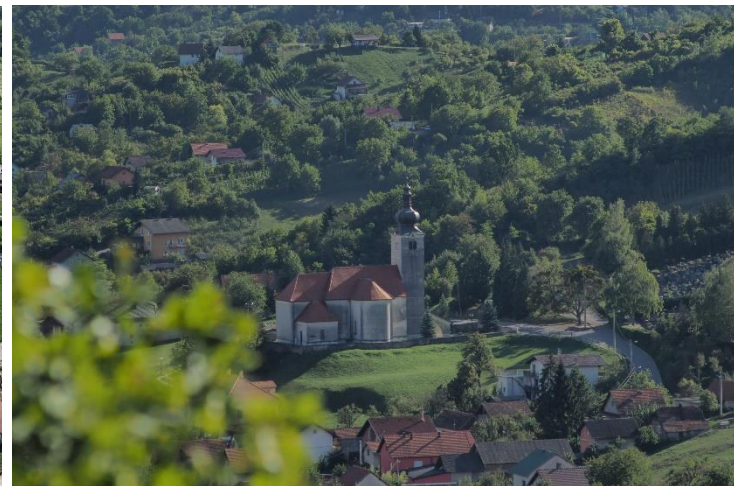
razionalne šetnice, putevi i staze

puteva i staza koje omogućuju a u cilju što kvalitetnijeg i širog i krajobraza Sesvetskog prigorja. ih točaka u cilju položajnog i prigrorske lipe u procesu zaštite

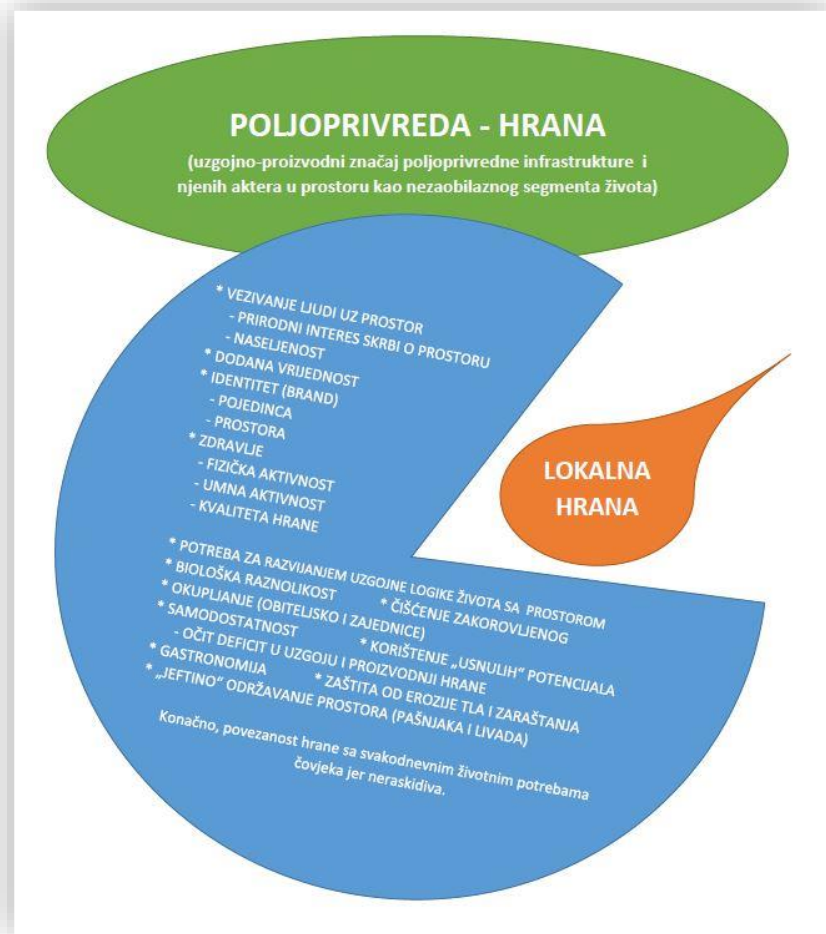
ODARSTAVA (ruva Đurđakovec – h, veza obuhvaćato bi postojeće, sntskog akcentuiranja preteštio s vrstama proizvoda, načinima šarstva mogu ponuditi.

raća unapređenje uglavnom već aj vrijednog krajobraza omogućili i rekreaciju te prostorno zanimljiv dolazak do Vučrovnica kao jednog od ishodišta za upoznavanje Sesvetskog prigorja.

Priprema: radni materijal za odabir prioritarnih projekata 12.05.2021., Grad Zagreb, GUPiS, Miroslov Kovač - viši stručni savjetnik pročelnika „unapređenje očuvanih i obnovu i osiguranje vidljivosti očuvanih tradicionalnih stambenih ili stambeno-gospodarskih cjelina, građevina, tradicionalni voćnjaka, vinograda, livada, pašnjaka, vrtova, uz povratak gospodarski važnih domaćih životinja u tradicionalni agrikulturni prostor. U sklopu ove inicijative predviđa se i prezentacija starih ekoloških, medicinskih i prehrambenih znanja regije. Potencijalna zapošljavanja.“
Grad Zagreb – Gradski ured za poljoprivredu i šumarstvo, 2015.

Održivi prehrambeni sustav u gradskom prostoru

ZNAČENJE

svrha povezivanja -
upravljanje prostorom

KLJUČ USPJEHA

Strategija - pomoć u krizi

**Uključenost aktera u prostoru u donošenju odluka –
životne potrebe stanovništva**

Stručna i politička podrška

**Praktična primjena već izrađenog dokumenta -
„dokument u rukama”**

HVALA